

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้
โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
The Curriculum Local Development of Local Rice Dang Sticky Rice
Transform create income Anuban Chaingkhan Pathummasongkrow School
Chaingkhan District, Loei Province

อิศรารัตน์ มาขันพันธ¹, นันทพร กองภูเวช²,
พรชนก บุญลับ³, สุปราณี สิทธิพรหม⁴
Idsarat Makhanpan¹, Nantaporn Kongphuwatch²,
Pornchanok Boonlub³, Supranee itthiphrom⁴

Received: July 6,2023

Revised: July 25,2023

Accepted: August 9,2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรและทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวิธีการศึกษา 2 ขั้นตอนคือ ขั้นแรกการพัฒนาหลักสูตร มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง โครงสร้างและการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้ และวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 พบว่าหลักสูตรผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 95 และขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ กำหนดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว หน่วยที่ 4 ข้าวหลามแดง แปลงร้าง และหน่วยที่ 5 ข้าวจีแดง แผลงฤทธิ์ เพื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 39 คน พบว่าจากการใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการพัฒนาแปรรูปข้าวพันธุ์พื้นเมืองและสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างอาชีพ ทั้งยังช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อวิถีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีการดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง

¹⁻² อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Professor, Program in General Science, Faculty of Education, Loei Rajabhat University E-mail:
idsarat.mak@lru.ac.th

³⁻⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Professor, Department of Biology , Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University E-mail:
pornchanok.boon@lru.ac.th

คำสำคัญ: ข้าวพันธุ์พื้นเมือง, ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย, หลักสูตรท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this research were to develop and to experiment with a curriculum of Local rice Dang sticky rice transform to create income of Anuban Chaingkhan Pathummasongkrow School Chaingkhan District, Loei Province. There were 2 steps of education methods: first, curriculum development; the process as follows, using workshop organization in the topic of the Local curriculum structure and design and organize a course of Local rice Dang sticky rice transform to create income then criticize course by 3 experts and determine the criteria to pass the assessment at 70 percent. The result showed that the curriculum passed 95%. The second step was course trial, the process as follows, prescription of 5 learning units, Unit 1: The miracle of Dang sticky rice Mueang Loei, Unit 2: Join to learn about careers, Unit 3: Patumma Na Nuan, Unit 4: Transformed Dang Bamboo Rice, and Unit 5: Khao Chi Daeng Prangrit for trial use with 39 fourth grade students. The result indicated that after learning through Local rice Dang sticky rice transform to create income curriculum in Anuban Chaingkhan Pathummasongkrow School, Chaingkhan District, Loei Province, the students gained knowledge and skills to develop Local rice varieties processing and able to apply the knowledge to build a career and also develop students to have knowledge and understanding of Local society culture, Local food culture and creating the self-esteem and lifestyle based on sufficiency.

Keywords: Local rice, Dang sticky rice Mueang Loei, Local curriculum

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมืองเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดขึ้นโดยให้ใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจะต้องสะท้อนคุณภาพผู้เรียนและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ รวมทั้งเป็นกรอบในการจัดการศึกษาทุกระดับที่ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ทำให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า มีความภาคภูมิใจในถิ่นบ้านเกิด มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมช่วยในการส่งเสริมพัฒนาสืบสานวัฒนธรรม หรือเรื่องราวของท้องถิ่น ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาอาชีพครอบครัวและสังคมได้ตามความสามารถ จังหวัดเลย โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีภูเขาที่สลับซับซ้อนเรียงตัวเป็นกำแพงปิดล้อมรอบเกือบทุกด้าน ทำให้จังหวัดเลยมีลักษณะเป็นเมืองแห่งทะเลภูเขา (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) มีพื้นที่ปลูกข้าว

ประมาณ 421,283 ไร่ เป็นข้าวนาประมาณ 374,652 ไร่ เป็นข้าวไร่ประมาณ 46,631 ไร่ และได้ดำเนินตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชน ตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปัจจุบัน จำนวนทั้งหมด 21 ศูนย์ ประเภทข้าวนา จำนวน 18 ศูนย์ ประเภทข้าวไร่ จำนวน 3 มีพันธุ์ข้าวไร่พื้นเมืองหลายพันธุ์ เช่น ข้าวชิวเกลี้ยง ข้าวกำ เจ้าหอม แดงหอม พญาลิ้มแกง หางปลาไหล ข้าวเหนียวดำลิ้มผัว ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย เป็นต้น ที่นับวันจะมีการสูญหายไปจากชุมชน

อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย มีภูมิปัญญาและการประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นอยู่มากมายและมีค่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นต้นทุนหรือวัตถุดิบที่มนุษย์นำมาใช้ เพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจ (ศศิมาภรณ์ ดีเลิศ, 2563) ซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน มีวิสัยทัศน์ “เชียงคานเมืองแห่งชุมชนเข้มแข็ง แหล่งวัฒนธรรม นำท่องเที่ยวยั่งยืน” (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2566) ซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลาง ไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้จัดการเรียนการสอน ทั้งด้านอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวอย่างยั่งยืน

สำนักเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้ความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้เรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียน ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะและสามารถเชื่อมโยงระหว่างการเรียนกับชีวิตจริงและการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความคุณภาพของสังคมในด้านศีลธรรม จริยธรรม และการดำรงไว้ซึ่งสังคมประชาธิปไตยการรักษาสิ่งแวดล้อม เกิดศรัทธาเชื่อมั่นในภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน จากความสำคัญดังกล่าวโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” มีวิสัยทัศน์ “เสมอภาคทางการศึกษา พัฒนาสู่สากล ชุมชนมีส่วนร่วม” (โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์”, 2564) จึงได้จัดทำหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง “ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้” โดยใช้พันธุ์ข้าวไร่พื้นเมืองของจังหวัดเลยคือ ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของตนเอง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกันถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดเป็นอาชีพได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ ระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ด้านเนื้อหา สร้างหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ และทดลองใช้กับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. ด้านประชากร กลุ่มเป้าหมายคือ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 10 คน ครูโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 2 คน นักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 39 คน และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน
3. ด้านพื้นที่ ดำเนินการศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
4. ด้านเวลา ระยะเวลาในการเนนการศึกษา เป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา ในปีการศึกษา 2565

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ร่วมโครงการเกิดความรู้และทักษะการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. ได้หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. ได้ผลิตภัณฑ์จากข้าวเหนียวแดงเมืองเลยเป็นของชุมชน
4. อนุรักษ์ข้าวไร่ ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย พันธุ์พื้นเมืองจังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร

การศึกษาความต้องการและความจำเป็นด้านเนื้อหาสาระในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมืองในจังหวัดเลย ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมีกรดำเนินงานดังนี้

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง โครงสร้างและการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น มีกลุ่มเป้าหมายคืออาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 10 คน และครูโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 2 คน
2. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีกลุ่มเป้าหมายคืออาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 10 คน ครูโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 2 คน และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน

3. วิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยหลักสูตรจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

1. ทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 39 คน โดยนำไปทดลองใช้ในกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลา 10 ชั่วโมง

2. การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผล ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3. การประเมินหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายงานวิชาการสถานศึกษา ประธานกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนในกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับหลักสูตร เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น รวมจำนวน 7 คน และการประเมินหลักสูตรที่นำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประเมินผู้เรียน เรื่องข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ เพื่อเป็นแนวทางในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการประเมินการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลการศึกษา

จากพัฒนาหลักสูตรและทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 39 คน ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้หลักสูตรที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 95 และได้หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย	จำนวน 1 ชั่วโมง
หน่วยที่ 2 ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ	จำนวน 1 ชั่วโมง
หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 4 ข้าวหลามแดง แปลงร่าง	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 5 ข้าวจี๋แดง แผลงฤทธิ์	จำนวน 2 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง

ง 14201 ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 รวมเวลา 10 ชั่วโมง

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
1	มหัศจรรย์พันธุ์ ข้าวเหนียวแดง เมืองเลย	1. บอกความเป็นมา และความสำคัญของ ข้าวเหนียวแดงเมือง เลย 2. ตระหนักถึง คุณค่าของ วัฒนธรรมการ ดำเนินชีวิตกับอาชีพ ในท้องถิ่นของตน	ข้าวเหนียวแดงเมืองเลยเป็น ทรัพยากรชีวภาพที่สำคัญ ของชุมชน เป็นข้าวพันธุ์ พื้นเมืองแท้ดั้งเดิมของชาว จังหวัดเลย มีความหอมเฉพาะและเป็น เอกลักษณ์	1	10
2	ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ	3.เสนอแนะแนวทาง ในการนำผลผลิต จากข้าวไปใช้ ประโยชน์ได้ 4. ยกตัวอย่างสินค้า และบริการใน โครงการนวัตกรรมของ ตำบลเชียงคานได้	การสำรวจข้อมูลอาชีพของ คนในอำเภอเชียงคาน เป็น ข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่จะ ช่วยให้นักเรียนเห็นความ แตกต่างและแนวทางในการ ประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่ง อาชีพส่วนใหญ่เป็น อาชีพ เกษตรกร ทำนาข้าว ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลังรองลงมา เป็นอาชีพค้าขาย รับจ้าง อิสระ พนักงานราชการและ อาชีพที่เพิ่มขึ้นมาจากการ ทำวิสาหกิจชุมชน เช่น ร้านอาหาร ขายของฝาก OTOP ในปัจจุบัน	1	20
3	“ปทุมมา หน้าหนาว”	5. ยกตัวอย่างสินค้า และบริการใน โครงการนวัตกรรมของ อำเภอเชียงคานได้ 6. ออกแบบเพื่อเพิ่ม มูลค่าผลิตภัณฑ์จาก	“นวัตกรรม” เกิดจากการนำ คำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับ คำว่า “วิถีชีวิต” เป็นการ ท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิ ปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช้การ นำสินค้าที่มีความโดดเด่น	3	10

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
		โครงการนวัตวิถีของ ดีเมืองเชียงคาน	ของชุมชนออกไปวางเสนอ ขายนอกแหล่งชุมชนอย่างที่เคยมีมา แต่เป็นการนำผู้คน จากข้างนอก เข้าไปสัมผัสวิถี ชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความ เป็นอยู่ อาหารการกิน และ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน นั้น ๆ ส่งผลให้มีการผลิต สินค้าและบริการจากภูมิ ปัญญาของอำเภอเชียงคาน		
4	“ข้าวหลามแดง แปลงร้าง”	7. ประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ของชุมชนได้	หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงเป็น หลักการ ดำเนินชีวิตที่คนท้องถิ่น อำเภอเชียงคาน นำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบลและอำเภอ ส่งผลให้ ความเป็นอยู่ของตำบลมี ความเรียบง่ายพึ่งพาตนเอง ได้และมีภูมิคุ้มกันที่ดีจาก การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำผลิตภัณฑ์ น้ำปลาร้าปรุงรส	3	10
5	“ข้าวจีแดง แปลงฤทธิ์”	8. ประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ของชุมชนได้ 9. นำเสนอ วัฒนธรรมกับการ ดำเนินชีวิตใน ท้องถิ่นของตนได้	หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงเป็น หลักการ ดำเนินชีวิตที่คนท้องถิ่น อำเภอเชียงคาน นำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบลและอำเภอ ส่งผลให้ ความเป็นอยู่ของตำบลมี ความเรียบง่ายพึ่งพาตนเอง ได้และมีภูมิคุ้มกันที่ดีจาก การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น	2	10

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
			เช่น การทำผลิตภัณฑ์ น้ำปลาร้าปรุงรสสร้างอาชีพ ได้		
สอบปลายภาค				2	40
รวม				10	100

2. การทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย จำนวน 1 ชั่วโมง ได้ผลการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ผู้เรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของข้าวเหนียวแดงเมืองเลยได้

2.1.2 ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตกับอาชีพในท้องถิ่นของตน

สาระสำคัญ ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย เป็นทรัพยากรชีวภาพที่สำคัญของชุมชน บ้านศรีเจริญ ต.เลยวังไสย์ อ. ภูหลวง จ.เลย ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับป่าสงวนและเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าภูหลวง ชุมชนมีความโดดเด่นในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในด้านความหลากหลายทางชีวภาพด้านอาหารสมุนไพร และมีความเข้มแข็งรักษาวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม และการต่อยอดทรัพยากรข้าวเหนียวแดงที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 1 นักเรียนร่วมกันตอบคำถาม พร้อมทั้งยกตัวอย่างการนำข้าวเหนียวแดงมาประกอบอาหารที่ **มา** อิศรรัตน์ มาขันพันธ์ และคณะ

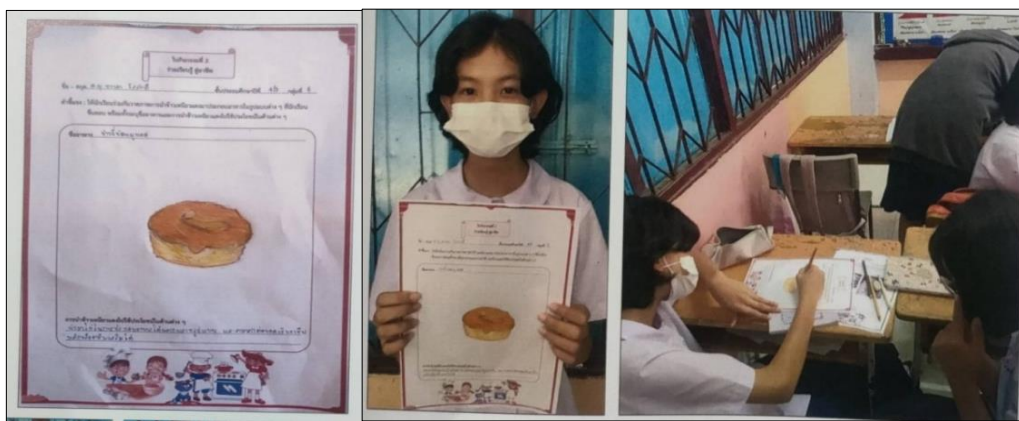
2.2 หน่วยที่ 2 ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ จำนวน 1 ชั่วโมง ได้ผลการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

2.2.1 เสนอแนะแนวทางในการนำผลผลิตจากข้าวไปใช้ประโยชน์ได้

2.2.2 ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีของตำบลเชียงคนได้

2.2.3 ครูให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในการจำหน่ายสินค้า

สาระสำคัญ การสำรวจข้อมูลอาชีพของคนในอำเภอเชียงคน เป็นข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเห็นความแตกต่างและแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งอาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกร ทำนาข้าว ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย รับจ้างอิสระ พนักงานราชการและอาชีพที่เพิ่มขึ้นมาจากการทำวิสาหกิจชุมชน เช่นร้านอาหาร ขายของฝาก OTOP ในปัจจุบัน

ภาพที่ 2 นักเรียนร่วมกันวาดภาพการนำข้าวเหนียวแดงมาประกอบอาหาร และนำไปใช้ประโยชน์
ที่มา อิศรารัตน์ มาชั้นพันธ์ และคณะ

2.3 หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว จำนวน 3 ชั่วโมง ได้ผลการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

2.3.1 ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีของอำเภอเชียงคนได้

2.3.2 ออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากโครงการนวัตกรรมวิถีของดีเมืองเชียงคน

สาระสำคัญ “นวัตกรรม” เกิดจากการนำคำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับคำว่า “วิถีชีวิต” เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช่นำสินค้าที่มีความโดดเด่นของชุมชนออกไปวางเสนอขายนอกแหล่งชุมชนอย่างที่เคยมีมา แต่เป็นการนำผู้คนจากข้างนอก เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ

ภาพที่ 5 ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวจีแดงของชุมชน
ที่นา อิศรารัตน์ มาชั้นพันธ์ และคณะ

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมนโยบายคือ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำนโยบาย และกำหนดหลักสูตรแกนกลาง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำกรอบสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษา นำไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาที่เหมาะสม ผู้ปฏิบัติได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญในฐานะที่ต้องนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ส่งเสริมสนับสนุน ให้บุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และนำไปใช้ ส่วนครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญที่สุดที่ จะต้องพัฒนาหลักสูตรและนำไปใช้ให้ได้ประสิทธิภาพตามที่กำหนดร่วมกับชุมชน ผู้ปกครองและผู้รู้ หรือ ปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น (สุวรรณ รัตนธรรมเมธี, 2552) แนวทางหรือนโยบายจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาในพื้นที่เพราะบทบาทหน้าที่โดยตรงในการจัด การศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนให้เกิดความรักและหวงแหนท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการบูร ณาการเรื่องราวต่าง ๆ ให้เด็กและเยาวชนนั้นเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่า ความสำคัญของ ทรัพยากรในท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียง คาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยในครั้งนี้ มีผู้ร่วมดำเนินงานได้แก่ อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคานจังหวัดเลย ชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ได้ หลักสูตรท้องถิ่น ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 95 และได้ 5 หน่วยการเรียนรู้ และนำไป ทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 39 คน พบว่า หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย ได้ผลการเรียนรู้คือ บอก ความเป็นมาและความสำคัญของข้าวเหนียวแดงเมืองเลย และตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมการดำเนิน ชีวิตกับอาชีพในท้องถิ่นของตน หน่วยที่ 2 ร่วมเรียนรู้ สุ่อาชัพ ได้ผลการเรียนรู้คือเสนอแนะแนวทางในการ

นำผลผลิตจากข้าวไปใช้ประโยชน์ได้ ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีชีวิตของตำบลเชียงคานได้ และครูให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในการจำหน่ายสินค้า หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว ได้ผลการเรียนรู้คือ ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีชีวิตของอำเภอเชียงคานได้ และออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากโครงการนวัตกรรมวิถีชีวิตของอำเภอเชียงคาน หน่วยที่ 4 ข้าวหลามแดงแปลงร่าง ได้ผลการเรียนรู้คือ ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวหลามแดงของชุมชนได้ หน่วยที่ 5 ข้าวจีแดง แผลงฤทธิ์ ได้ผลการเรียนรู้คือ ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวจีแดงของชุมชนได้ และนำเสนอวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นของตนได้ สอดคล้องกับ วินัยทองภูบาล (2562) ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ข้าว เพื่อความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียนหินดาดวิทยา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน ชาวบ้านที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ทำให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกเป็นเจ้าของถิ่น ครูได้พัฒนาศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการทำหลักสูตรบูรณาการเรียนรู้อย่างเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้อันเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา

จากการใช้หลักสูตรทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการพัฒนาแปรรูปข้าวพันธุ์พื้นเมืองและสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างอาชีพ ทั้งยังช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อวิถีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีการดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ที่สำคัญคือการมีการสืบทอดส่งต่อภูมิปัญญาโดยการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับกิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ และคณะ (2565) ได้นำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาจะต้องมีการสืบทอด 3 ระดับคือ สืบทอดระดับครัวเรือน สืบทอดระดับชุมชน และสืบทอดในสถาบันการศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ถือเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โรงเรียนได้หลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตน และทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีความตื่นตัวในการทำกิจกรรมกระตือรือร้นในการมอบความรู้สู่ผู้เรียน และนักเรียนให้ความร่วมมือ ปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดี เกิดความภาคภูมิใจกับผลงานของตน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำผลจากการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้

โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดเลย เพื่อเพิ่มรายได้และส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและควรนำหลักสูตรที่ได้ไปขยายผลในเชิงนโยบายร่วมกับชุมชน หรือสถานศึกษาในเครือข่ายเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้อันเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามมาตรฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก จังหวัดเลย*. เลย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ และคณะ. (2565). กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนมฝรั่งเศสจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 5(1): 46-57.
- โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์”. (2564). *ข้อมูลพื้นฐาน วิสัยทัศน์ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2566, จาก <https://data.bopp-obec.info>
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. (2566) *ข้อมูลพื้นฐาน วิสัยทัศน์และพันธกิจ เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2566, จาก <https://chiangkhan.go.th>
- วินัย ทองภูบาล. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ข้าว เพื่อความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียน หินดาดวิทยา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 13(3), 139-150.
- ศศิมาภรณ์ ดีเลิศ. (2563). *ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. สุรินทร์: โรงเรียนบ้านอาโพน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สุวรรณ รัตนธรรมเมธี. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. สุรินทร์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.